

римувати сприятливий психологічний клімат в організації. Недостатня психологічна підготовка фахівців проявляється у відсутності у них прагнення подолати себе і труднощів, що неминуче виникають в процесі професійної діяльності. Вони часто нездатні шукати ефективні шляхи та способи успішно виконати те, що раніше у них не виходило.

Формування практичної спрямованості професійної підготовки студентів вимагає системного застосування сучасних педагогічних технологій, активних методів навчання. В першу чергу це стосується рольових і ділових ігор, аналізу проблемних ситуацій, ситуаційних методів, психологічних тренінгів тощо. Досвід автора в проведенні таких занять переконливо свідчить про загальне підвищення інтересу студентів до навчання, до майбутньої професії та до секретів успішної діяльності у складі в команди. Дуже корисною виявляється і участь студентів в підготовці й захисті комплексних дипломних робіт.

*Пазиніч С.М.
м. Харків, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА – СУБОСНОВА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Навчальний процес – це надзвичайний вид творчої діяльності, у якій педагог виступає як лідер і керівник одночасно. Саме він визначає мету і вагомість навчальної дисципліни. Він обговорює зі студентами хід і контроль виконання індивідуальних і групових навчальних завдань; сприяє здебільше освоєнню студентами новітніх знань і саме цим поєднує їх у колектив на принципах моральної та естетичної культури. Педагог створює сприятливу, довірливу морально-психологічну атмосферу в студентській групі. Головне, він звертає пильну увагу на індивідуальні особливості й погляди, концепти і естетичні смаки та уподобання, релігійні переконання кожного, без винятку, студента.

Таким чином, педагог у вищому навчальному закладі – це лідер, всебічно розвинута особистість, яка майстерно володіє масштабним спектром професійної та культурної діяльності. Він допомагає студентам розкрити їх інтелектуальний потенціал і направляє його на конструктивну зміну людських відносин у суспільстві на принципах гуманістичної кооперації й екологоантропоцентризму.

Мабуть, найяскравішим прикладом для нас щодо цього, а можливо навіть і еталоном для всіх часів і народів є Ісус Христос. Цей Учитель, не маючи сучасних комп'ютерних технологій, новітніх соціологічних лабораторій, навіть власного житла, зміг успішно поширювати свої

ідеї, знання, переконання і космологічне світорозуміння. А починав він з одинадцяти вірних, але не досить освічених послідовників. Він зміг їх захопити у полон ентузіазму, натхнення у справі поширення знань і одночасно забезпечити їм інтелектуальне, естетичне, моральнісне, духовне зростання, як екстраординарним особистостям.

Ісус Христос звертав увагу, здавалося б, на прості, очевидні події. Однак у цій безсумнівності він виявляв неймовірні, суперечливі логіці й здоровому глузду речі. Ось саме такої своєрідної технології та джерельно чистої довіри до своїх студентів не завжди вистачає багатьом сучасним викладачам. І це притому, що вони мають у своєму арсеналі потужний інформаційний банк даних, але їм бракує педагогічної майстерності, щоб розвіяти багато соціальних міфів і скинути тягар стереотипного, шаблонного мислення.

Тож завдання сучасного вузівського педагога полягає не тільки в допомозі студентові пройти дорогою знання. Це не така вже й складна справа для того, хто упевнено йде шляхом накопичення знання як такого, тобто для акумуляції інформаційного потенціалу призначеного передусім для іспиту чи ще на якийсь випадок. Головне не в цьому. Суть у тім, щоб навчити максимальному баченню й подиву всього того, що трапляється студентові на шляху знань. Показати йому на прикладах (бажано з особистого науково-дослідницького потенціалу), коли очевидне раптом стає, як-то кажуть, з ніг на голову. Такі проблемні ситуації спочатку створюють у студентських аудиторіях враження несподіванки, парадоксальності тощо. Але згодом настає момент, коли студенти поступово входять у світ логічного аргументованого доказу. В цю мить відбувається стрибок на зовсім новий щабель усвідомленого, а інколи і прагматичного знання. Ось саме ця дивина і захоплює студентів в полон критичного мислення й креативного ставлення до себе і водночас до соціально-просторових процесів сучасного суспільства.

Треба особливо зауважити, що для сучасної науки найбільш характерним є інтенсивний процес її логізації, кібернетизації, формалізації. Тому важливу роль у процесі викладання навчальних дисциплін відіграє еротетична логіка, яка виконує принаймні дві важливі функції. По-перше, вона фіксує певний сутнісний обсяг системної інформації про навколишній матеріальний і духовний світ. По-друге, за допомогою питально-відповідного (інтеррогативного) інструментарію, педагог може ефективно і надійно здійснювати комунікативні цілеспрямовані відносини зі студентами.

Отже, без оволодіння повною мірою сучасним еротетичним мистецтвом досить складно успішно працювати в галузі наукових досліджень. Але ще більше ускладнення виникає тоді, коли викладач (студе-

нти інколи таких суб'єктів називають «препод») намагається без еротичного досвіду впроваджувати в життя новітні технології викладання гуманітарних навчальних дисциплін. Слід особливо наголосити ще й на те, що еротична культура педагога дієво сприяє емпатично слухати студента як унікальну особистість і водночас змістовно відповідати на його запитання.

А ще педагог ніколи не досягне ефективного успіху, якщо він не володіє мистецтвом СЛОВА. Саме красномовство є основою філософії комунікативних змістовних стосунків. Виходячи із цього, можна констатувати, що однією з головних якостей педагога повинне бути його вміння навчити (у буквальному значенні цього слова) студентів грамотно писати, уміло і усвідомлено читати тексти та піднесено виступати перед аудиторією вдячних слухачів.

Чи слід тут говорити про важливість риторики? Так! Нам здається, що кожний викладач на рівні категоричного імперативу зобов'язаний володіти цим мистецтвом. Мистецтвом, яке Уїнстон Черчилль, Прем'єр-міністр Великобританії, Лауреат Нобелівської премії в галузі літератури назвав самим дорогоцінним із усіх дарованих людині талантів. А ще він постійно наголошував на те, що ніхто не має такого потужного впливу на народ, як це випало на долю педагога. Звідси і колосальна відповідальність накладається на цю Богом дану людину в цьому світі.

Поряд із красномовством не менш важливим для педагога є емпатія, тобто когнітивна поінформованість і розуміння емоцій та почуттів студента. У таких конкретних взаємовідносинах «педагог студент» ми маємо справу не з абстрактним об'єктом, а з реальною цілісною людиною, що має унікальний Я-простір. Учитель у таких ситуаціях може проникати в глибинні потаємні шари студентської душі й інтелекту. Це сприяє тому, що весь потенціал Я-простору студента, а не часткові його структурні елементи включаються в процес навчання й виховання.

Якщо ж відсутній емпатичний зв'язок викладача зі студентом, то останній навчається частково, фрагментарно, безсистемно, з великою напругою й нервовими потрясіннями і врешті-решт, мінімальним кінцевим результатом. У такому випадку навчання для нього – важка повинність, він втрачає до неї інтерес, а до педагога – повагу і, як наслідок, не сприйняття навчальної дисципліни. А головне, у ньому зароджується нігілістичне ставлення до усього соціального світу й до себе в першу чергу.

І тут може бути прикладом життєдіяльність Ісуса Христа. Він завжди проникав у душі своїх учнів, підбадьорював їх, давав їм можливість побачити свій потенціал, про який вони ніколи навіть і не здо-

гадувалися. Він талановито вмів дати людям відчути свою унікальність і цінність в цьому світі. Інакше кажучи, він відкривав своїм учням очі на те, хто вони насправді є, які їхні достоїнства і чого вони можуть у цьому світі досягти, якщо вони стануть на шлях творення Добра в естві прекрасного.

Можна сказати, що педагог – це своєрідний світський проповідник. Тому він постійно перебуває в центрі уваги студентів не тільки в аудиторії, а й за її межами. Це гордість і одночасно колосальна моральнісна відповідальність. Отже, життя педагога, його цілісність як особистості повинна категорично відрізнятись непорочністю, розсудливістю, стриманістю, самоконтролем, організованістю і найголовніше – батьківським, материнським, щиросердним наставництвом. Адже педагог, як ми його презентуємо, зобов'язаний жити для студентів, заради позитивного впливу на їхні юні душі й долі. Подібно до хорошого лікаря, який постійно кмітує і турбується про стан здоров'я своїх пацієнтів, педагог не поділяє години на робочі й вільні.

Ось саме з приводу здоров'я педагога мусимо нагадати декілька міркувань. Адже педагог для студентів приклад у всьому і перш за все він взірець в психосоматичному стані свого здоров'я. Те як він зовні виглядає, як почуває, залежать його дії і діловий настрій в студентському колективі. Студенти майже безпомилково відзначають, що у того чи того викладача помітно зменшується концентрація і об'єм уваги, збільшується відволікання від сутнісних проблем, погіршується короткочасна, довготривала пам'ять, слабшає відтворення навіть знайомої для них інформації. Вони убачають, що він погано організовує свою професійну діяльність, відмовляється від індивідуальної роботи з ними. Його оцінка наукових досліджень спрощена до рівня елементарної буденності, а можливість критичного аналізу буремної соціальної дійсності зведена унівець. Як наслідок, мислення його стає нечітким та ірраціональним тощо.

А між тим, педагог, на нашу думку, через пізнання і поліпшення соціально-психологічної складової здоров'я має шанс не лише попереджати виникнення хвороб, але і удосконалювати себе, як особистісну унікальну цілісність. Іншими словами, зберігати здоров'я, це найважливіша особистісна цінність, це своєрідний категоричний імператив кожного без винятку педагога. Адже здоров'я педагога – ефективність його професійної діяльності – психічне, моральнісне і естетичне здоров'я студентів. Тут варто нагадати й те, що конкретного педагога як і актор важко, а інколи і неможливо, замінити у величному дійстві виховання молоді. Тож пам'ятаймо, здоров'я і краса педагога це *sancta sanctorum* всього навчального процесу!

Одним із ключових прикладів для наслідування повинне бути вміння педагога ВЧИТИСЯ. Цим він надихає студентів на пошук вічної і нескінченної в просторі-часі філософської мудрості. Своїм ставленням до світу знань він виховує в молоді щиросерді цінності; пробуджує в їхніх душах і розумі бачення й бажання позитивної, конструктивної зміни себе й навколишнього світу. І це не якась випадковість чи виняток в діях справжнього педагога, адже він є одночасно і лабораторією, і джерелом, і рушійною силою, і критерієм істинності наших знань. Подібно до того, як рабиня може виховати тільки раба і не більше, так і педагог може навчити студентську молодь тільки тому, що сам знає, чим і як досконало, на рівні мистецтва, майстерно володіє.

Якось Ісус Христос сказав, що учень не буває вище свого вчителя, але вдосконалившись, буде неодмінно всякий, як учитель його. Згідно нашого погляду, це найвища похвала, нагорода, гордість і честь за педагогічну діяльність, коли учень у своїх знаннях та переконаннях стає на рівень свого вчителя, як колега. З цього приводу згадаймо вислів Сенеки, «Навчаючи ми вчимося». А це означає, що необхідно бути постійно у світі наукових досліджень і запитів сучасної студентської молоді. Ні хвилини спокою, тому що сьогодні людські знання подвоюються приблизно один раз за дванадцять-п'ятнадцять місяців. То чи може педагог входити в студентську аудиторію з інформаційним потенціалом 2–3-літньої давнини. Тому педагог приємно приречений довічно вчитися. Це Богом даний привілей і вельми щедра нагорода долі тим людям, які сіють Добро в естві прекрасного.

Найкращим прикладом який, яскраво показує справжнє місце Педагога в просторі науково-педагогічної діяльності, може слугувати педагогічна життєдіяльність професора Пономарьова Олександра Семеновича. Він не може збагнути ситуацію, коли викладач презентує студентам навчальну дисципліну і при цьому продуктивно не займається дослідженнями в просторі науки, фрагменти якої викладає. Парадокс та й годі!

Таким чином, ми назвали лише декілька складників цілісної, всебічно розвиненої особистості Педагога. У реальності їх незмірно більше – як і яскравих індивідуальностей. Однак і ці наголоси говорять про те, що сучасні педагогічні технології не можуть існувати без обдарованих, одержимих, сумлінних, мудрих, прозорливих, безкорисливих, патріотично налаштованих Педагогів. Для останніх вищий навчальний заклад – це повноцінне, багатогранне життя на благо майбутніх поколінь і рідної всім нам України.